

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗΙ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΒΑΣΙΛΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΔΑΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΔΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Δ. ΓΡΑΦΕΙΑΔΟΥ, ὑποδ. τοῦ Ὁρφανοτροφείου Χατζηκώστα.

ΕΝ ΤΗΙ ΗΜΕΡΑΠΗ

Συνδρομὴ ἑτησίᾳ προπληρωτῆ

δραχ. 6

Παρακαλοῦμεν τοὺς καθυστεροῦν-
τας νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν ἐν
συστημένῃ ἐπιστολῇ.

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Διδάκτορας τῆς Φιλοσοφίας, καὶ εἰδικῶς τῆς παιδαγωγί-
κῆς, πρώην γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν
σχολείων τοῦ Κράτους, μέλους τακτικοῦ τοῦ ἐν
Γερμανίᾳ συλλόγου τοῦ πρὸς διάδοσιν τῆς
ἐπιστημονικῆς Παιδαγωγικῆς κλπ.

ΓΡΑΦΕΙΑ : Ὁδὸς Ἀναγνωστοπούλου ἀριθ. 16.

ΕΝ ΤΗΙ ΛΛΟΔΑΠΗ

Συνδρομὴ ἑτησίᾳ προπληρωτῆ

φρ. χρ. 7

Ἀποστέλλεται διὰ συστημένης
ἐπιστολῆς εἰς μονόγρασσα γραμ-
ματόσημα Τουρκίας (5 γρ. 1 φρ.

Ἄριθ. 25.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1894.

Ἔτος Γ'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ : Ἰωάννου Ἐρρίκου Πεσταλότση. Πῶς ἡ Γερτρούδη ἀνατρέφει τὰ τέκνα τῆς, ἐπιστολὴ πρώτη.—Χειροτριβικὴ ὑπὸ Ἀρ. Γραφειάδου.—Ἀπορίαι Χ. Φράγκου.—Φωνὴ κόνου ὑπὸ .—Διάφορα.

Ἡ ἀπλῆ βιογραφία ἀνδρῶν, οἷος ὁ Πεσταλότσης, δὲν δύναται νὰ δώσῃ σαφῆ πῶς ἰδέαν περὶ τῆς ἰδιοφυίας, ἐφ' ἧς στηρίζεται τὸ μεγαλεῖον αὐτῶν. Τὸν Πεσταλότσην γινώσκει τις μόνον, ἐὰν ἀναγνώσῃ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ. Καὶ τίς διδάσκαλος παιδείας καλῆς τυχῶν καὶ ἀκούων τὸ ὄνομα τοῦ Πεσταλότση δὲν ἐπόθησε νὰ ἀναγνώσῃ τι ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, νὰ καθίσῃ τρόπον τινὰ πλῆσιον τοῦ μεγάλου ἀνδρός καὶ νὰ θερμανθῇ ἐκ τῆς μεγάλης πυρᾶς, ἥτις καίει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ πρὸς διαφωτισμὸν τοῦ λαοῦ καὶ πρὸς προαγωγὴν αὐτοῦ εἰς βίον κρείττονα ; Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισα ἐνταῦθα νὰ μεταφράσω εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν τὴν πρώτην ἐπιστολὴν τοῦ βιβλίου, πῶς ἡ Γερτρούδη ἀνατρέφει τὰ τέκνα τῆς. Τίνα δὲ ἀξίαν ἔχει τὸ βιβλίον τοῦτο, εἶπομεν ἤδη πρότερον (Ὅρα Ἐκπαίδ. ἔτος Γ. σελ. 27), θὰ φανῇ δὲ ἔτι καλλίτερον ἐκ τῆς προσεκτικῆς ἀναγνώσεως τῆς πρώτης ἐπιστολῆς. Ἄν οἱ διδάσκαλοι εὐρωσιν εὐχαρίστησιν εἰς τὴν πρώτην ἐπιστολὴν, τότε θὰ ἐξακολουθήσωμεν νὰ μεταφράσωμεν καὶ τὰς ἄλλας ἐν ὄλῳ 14 ἐπιστολάς. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων θὰ μάθωσιν οἱ διδάσκαλοι ὅτι πανταχοῦ καὶ πάντοτε δι' ἀγῶνων καὶ στερήσεων κατορθοῦνται τὰ καλὰ ἔργα καὶ ὅτι τοῦ καλοῦ διδασκάλου ἡ ἀμοιβὴ ὑπάρχει ἐν τῇ ὑστεροφημίᾳ καὶ ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ, ὅπου οἱ ἀγωνισταὶ ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως καὶ τοῦ διαφωτισμοῦ τῶν ἀνθρώπων θὰ τύχωσι τῆς τιμῆς, ἥτις ἀρμόζει εἰς τὰς ἐξόχους ὑπηρεσίας των. Ἐδῶ ἄς ἠξεύρωσιν ὅτι ἀναμένει αὐτοὺς ὁ ἀκάνθινος στέφανος. Ἄς

ἔχωσι τοῦτο πάντοτε ὑπ' ὄψει, ἵνα μὴ ἀποθαρρύνωνται ἐκ τῶν ἀπροσδοκίτων δεινῶν, ἀλλ' ὡς ἐμμένωσιν ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ μαρτυρίου, ἥτις ἐξυψοῖ αὐτῶν τὸν ἀγῶνα καὶ ἐμφανίζει τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν ἅγιον. Τοῦ Πεσταλότση ἡ ἐξωτερικὴ δυστυχία, τοῦ μεγάλου Πεσταλότση παραγνωριζομένου καὶ ὑβριζομένου, ἀλλ' οὐδέποτε ἀπελπισθέντος, ἄς πείσῃ αὐτοὺς ὅτι ἡ μόνη ἡμῶν τῶν διδασκάλων εὐτυχία, ἣν ὀφείλομεν νὰ ἐπιδιώκωμεν, εἶναι ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὸ ἔργον καὶ ἡ μετὰ συνέσεως ἐκτέλεισις αὐτοῦ. Χάριν τῆς ἰδέας ταύτης μεταφράζομεν καὶ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην.

ΙΩΑΝΝΟΥ ἘΡΡΙΚΟΥ ΠΕΣΤΑΛΟΤΣΗ

ΠΩΣ ΔΙΔΑΣΚΕΙ Η ΓΕΡΤΡΟΥΔΗ ΤΑ ΤΕΚΝΑ ΤΗΣ

Ἐπιστολὴ πρώτη.

Ἀγαπητέ μου Γέσνερ

Μοὶ λέγεις ὅτι εἶναι καιρὸς νὰ εἶπω δημοσίᾳ τὰς σκέψεις μου περὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων.

Τοῦτο ἀπεφάσισα καὶ ἐγὼ τώρα νὰ πράξω καὶ ὡς ἐξέθεσε ἄλλοτε ὁ Λαφόττερ πρὸς τὸν Τσίμμερμαν τὴν ἐλπίδα του περὶ τῆς αἰωνιότητος, νὰ ἐκθέσω καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ μεθ' ὅσης δύναμαι σαφηνείας ἐν σειρᾷ ἐπιστολῶν τὴν ἐλπίδα μου ἢ μᾶλλον τὴν γνώμην μου περὶ τῶν σχολείων.

Τὰ δημοτικὰ σχολεῖα μοὶ ἐφάνησαν ὡς ἀπέραντα τέλματα, εἰς τὴν ἰλὴν τῶν ὑποίων καὶ ἐγὼ

περιεπάτησα, μέχρις ότου κατενόησα την αίτιαν των τελμάτων και πώς δύνανται να παρασπενθώσι τα νοσογόνα ύδατα αυτών.

Θέλω επί τινα χρόνον να οδηγώ και σε εις τον λαθύνθον, εξ ου εγώ κατώρθωσα να εξέλθω εύνοηθείς μάλλον υπό της τύχης η δια της ιδίας έμου φρονήσεως και τεχνής.

Ήδη από πολλών πεύ! χρόνων, από των χρόνων της νεανικής μου ηλικίας η καρδιά μου έφαινετο ως ποταμός δομητικός εις πούσα και μόνον να φράζω την πηγήν της αθλιότητος, εις ην έθλην τον τον καόν πέρι βεθυθιμένον. Και ήδη από τριάκοντα έτών επείχευσα εις το έργον, άπερ τώρα άσκώ. Η έφημερίς του Ισαίλου μαρτυρεί ότι το όνειρον των πόθων μου δεν νοώ τώρα καλύτερον η τότε, οτε εξήχουν να πραγματοποιήσω τουτο.

Αλλ' ήμην νέος και δεν εγίνωσκον ουτε τας χρείας του όνειρου μου, ουτε ήποιαν προσοχήν και ήποιας δυνάμεις ήπειται και προϋπέθετεν η έναρξις και η συντέλεις αυτού. Το ιδεώδες του όνειρου μου περιελάμβανε γεωργίαν, έργοστάσιον, τεχνήν. Και εις τα τρία ταύτα πράγματα είχον έδος ύψηλην, προκίνησιν ήσέως, και τα κυριώτερα του σχεδίου μου εθαίνοντο εις έμέ ανάμοιβος. Και ήσέως να ήμολογήσω ότι και ή ήμερον άκρότητά μετά μακράν πείραν ελάττωσα εκ της τότε γνώμης μου περί των βάσεων του σχεδίου μου μετεβαλόν. Και όμως η πίστις μου προς την αλήθειαν των βάσεων τούτων και η βεβαιότης ην είχον, περί της προαίτιας ήσέως μου υπήρξεν η σύμφορα μου. Η αλήθεια των ιδεών μου ήτο αλήθεια άβάσιμος και η εμπιστοσύνη προς την προαίτιασίν μου καθ' όσον άφορα τας βάσεις τού σκοπού μου ήτο εμπιστοσύνη υπνώπωντος προς την αλήθειαν όνειρου. Ημην και εις τα τρία πράγματα, ά έπρεπε να άρχισω να δοκιμάσω, παιδίον άπειρον. Έσπερούμην πανταχού της δεξιότητος εις τας λεπτομερείας, εις άν δι' άκριβούς, καρτερικής και διαξίας χρήσεως ήδύναντο να προαύψωσι πώς λαμπρά άπαρτέλειαν και τήν άδικαν έγώ επεδίωκον. Και δεν έβράδυνον να παρουσιασθώσιν τα αποτελέσματα της θετικής άνικανότητος μου προς τους επιδιωκομένους σκοπούς. Τα οικονομικά μου προς τοιούτους σκοπούς μέσα έγιναν ταχέως καπνός, άφ' ου μάλιστα άν άρχή ήμείλησα να προσλάβω και το κατάλληλον προς τοιούτους σκοπούς προσωπικόν. Οτε δε ήρχισα να άποσώσω και την άνάγκην της συννεργείας μετά τοιούτων προσωπικών, άτινα ήδύναντο να άναπαύσωσιν τας έλλείψεις έμου, τότε πλεονείχον άπολείσθαι και τας επεδιωκίμιας μου δυνάμεις και την οικονομικήν μου πίστιν και δεν ήδύναμην πλέον να προσβώ εις την προσοχήν τοιούτων προσωπικών. Τοιαύτη δε σύγχυσις ταχέως ενέσκηψεν εις την θέσιν μου, άσως και έστειλ ή άνακατασκευή μου επείχευσα των σκοπών μου. νοσηπό νωτ νολί νητ ρις κτημαστ κτ

Η συμφορα μου επήλθε και ο άγων κατά της υμείρας μου ήτο άγων πλέον της καταβαλλομένης αδυναμίας κατά έχθρου όσημέραι γινομένου ισχυρότερου. Η αντίστασις προς την συμφοράν μου ουδένα πλέον είχε σκοπόν. Και όμως εν ταίς μεγάλας ταύταις δυσκολίαις, άς άπήνησα εις τα πειράματά μου, εδιδάχθην μεγάλας αληθείας και συνέλαξα μεγάλην πείραν, η δε παπαίθησίς μου περί της σπουδαιότητος των βάσεων των σχεδίων μου και των προσπαθειών μου ουδέποτε άλλοτε υπήρξε μεγαλύτερη η άκριβώς τότε, οτε εξωτερικώς ταύτα είχον εντελώς ναυαγήσθ. Η δε καρδιά μου έφαινετο άείποτε άκλόνητος προς τον αυτον σκοπόν και εν τη δυστυχία μου εύρέθην νυν εις θέσιν, να γνωρίσω ψηλαφητώς ένθεν μεν τας ούσιώδεις των σκοπών μου άνάγκας, ένθεν δε τον τρόπον καθ' όν πράγματι οι περι έμέ άνθρωποι πασών των τάξεων και καταστάσεων σκέπτονται περί των τάξεων μου και πράξεις, άπερ ουδέποτε θα κατώρθουν, να γνωρίσω δηλ. τώσον ψηλαφητώς την αλήθειαν των γνωμών τούτων, άν τα περτά μάστα μου εθαινοσν εύθης εις άρχής άπροσκόπησις. Τουτο λέγω τώρα με ενδάνυον χαράν και με εύγνωμοσύνην προς την επηγυρησούσάν επ' έμέ πρόνοιαν ήτου εν τη δυστυχία μου έγνωρίσα άκριβέστατα και την υδυστοχίαν του λαού και παλαιότερα τούτους, οτε εύθείς ευτυχής ήνώσκει αυτά. Η πέμεινά ήτοι υπηρένεσν και δίκαιος, η δε άλλος έφανευρήθη εις έμέ, οτις ήτο και εις ες ουδέν άφανευρήθη. Ηπιδ μακράν σειράν έτών άκαθάρτην μεταξύ αυτών ως ηλ καύξ μεταξυ των νητηνών. Αλλ' εν τώ μεσση των σκιωμοστων των κακαφροσύνων με ανθρώπων, εν τώ μεσση της μεγαλοφρονών έπιπύστροφης Παλαστήρας ένθρωπος, ου δεν δύνασαι να άχίειροσσι των εργατικών ανθρώπων να βοηθήσθς σεαυτάν και φαντάζεσθς ότι δύνασαι να βοηθήσθς τον λαόν σου εν τώ μεσση της επεκράστικης ταύτης φάνης, ην άνεφάνωσκον εις τας χείρας πάντων, ου ήρηθηκόσν της καρδίας μου, ποσάσως δεν έκαίσε να τείνη άποκλειστικώς προς τον σκοπόν ούκείνον, να φράξθ ηηλ. να ενπηξάσθς ηθλιότητος εις ην έθλησεν τον περι έμείλασν βεθυθιμένον, να ηηδύνημεις μου ήσήμερον νεκροσάσθς τον επείχευσα. Η συμφορα μου με έδιδασκεν καθ' επείχευσα την αλήθειαν υπέρ του σκοπού μου. Ο,τι ουδένα έλάνωσθς ήσέως, οσοσσο έλάνωσθς με ήσάντοτε, ο,τι όμως ουδέ πάντας έλάνωσθς, τουτο ήπλόν θεός έλάνωσθς εν έμέ. Η γνώρισε τον λαόν, ως ουθείς άλλος εκ των περιξ ήμου ανθρώπων, έγνωρίσεν αυτόν. Η αγαλλίασθς αυτού δια την κέρδος του εκ του βλαβηκόσν αυξάνόμενου αυτού πλουσός και κληρονομήσει αυτου άικία. Ο,τι καμπρόσ αυτου θερισμόσν και ή αυτή η κατά βωκράτην διδασκαλία των ήθλων, ηδιδασκαλία του χαλκού, οι άνακατασκευήσθς βλαβή των ήθλων των άρχόντων του δεν με έπέπλησεν. Έγώ έβλεπον, ηην άθλιότητα ήψή, ο άνακατασκευήσθς εκ νέου ήθλων

σπορθηκόσν εύρισκομένων πηγών αυτής άπεπλανήθην και δεν προεχώρησα μέχρι τοιούτου σημείου να κάμω χρήση της πρακτικής δυνάμεως προς θεραπεία των κακών του, όσον εξετείνοντο αι ιδέαι μου περί της αληθείας της θέσεώς του. Και αυτό το βιβλίον, εν ω εξεφρασα το αθημά μου περί της θέσεώς του ταύτης, ο Λιναρδός και η Γερτρούδη υπήρξς έργον της εσωτερικής ταύτης έμου άρεσιότητος και ύστατο μεταξύ των συγχρόνων μου ως στήλη νεκρά, ητις όμως κηρυττει ζώνη. Πολλοί άνθρωποι έρριψαν εις αυτό βλέμμα τι, άλλα τόσον όλιγον ένοησαν και έμε και τους σκοπούς μου, όσον ένόησα εγώ τας λεπτομερείας των δυνάμεων και των ιδεών, άς προϋποθέτει η εκτέλεσις αυτών.

Ολιγώρησα έμου αυτού και άπωλέσθην εν τη δινη του βιαίου ποθου προς εξωτερικας πράξεις, των όποιων δεν είχον επεξεργασθ ή αρκετα καλώς εν έμαυτώ τας εσωτερικας βάσεις.

Εάν είχον τουτο πράξθ, προς ποιον ψυχικόν ύψος θα ήδύναμην να αναγάω έμαυτον χάριν των σκοπών μου και πόσον ταχέως θα επετυχανον αυτών, ών άείποτε ήστοχητα, διότι ήμην άνάξιος αυτών, άφ' ου εξήχουν αυτούς εξωτερικώς, και άφ' ου άφήκα να γίνθ ο προς την αλήθειαν και το δίκαιον έρωσ μου πάθος, άπερ περιήγε έμέ ως καλάμιον εκριζωθέν επί των κυμάτων της ζωής και άπερ τας εκπειλυμένους έμου ρίζας καθ' ήμέραν εκώλυε να αναβλαστήσωσι πάλιν επί στερεού έδαφους και να εύρωσι την τροφήν, ης είχον μάλιστα άνάγκην χάριν των σκοπών μου. Η δε έλπίς μου τοσούτου ήτο ματαια, ώστε έπρεπε άλλος το εκριζωθέν τουτο καλάμιον να άποσπάσθ εκ των κυμάτων και να αυτεύσθ αυτό εις το έδαφος, εις δ εγώ είχον άμελήσθ να το φυτεύσω.

Αγαπητέ μου φίλε! Ο έχων και μίαν μόνον σταγόνα εκ του αίματος μου γινώσκει τώρα, που έγώ κατ' άνάγκην θα κατήντων. Και συ, Γέσπερ μου, πριν άναγνώσθς περαιτέρω, εξαγνισον τον δρόμον μου δι' ένος άακρου σου.

Μεγαλη δυσθυμία κατέλαβέ με τώρα. Ο,τι είναι αιώνιον δίκαιον, ο,τι είναι αιώνια αλήθεια, εν τη άναισθησία μου εθεώρου ως όνειροπολημα. Προσεκολληθην πυρωθείς τον νουν εις λέξεις και ήχους, άπολέσας παν ήγνος εσωτερικής αληθείας και καθ' ήμέραν κατέπιπτον επί μάλλον και μάλλον εις την λατρείαν κοινών τόπων, εις τον διατυμπανισμόν συταγών γοήτων, δι' ών οι νεώτεροι χρονοι ήθελον να βοηθήσωσι το ανθρώπινον γένος.

Αλλά δεν συνέθη εις έμέ και να μη αισθανώμαι την κατάστασιν μου και να μη αντίδρασώ εις ταυτην. Επί τρία όλα έτη κατεγινώμην μετ' άπιστευτου ταλαιπωρίας να συγγράω το βιβλίον μου «Έρευναι περί της πορείας της φύσεως εις την άναπτύξιν του ανθρώπινου γένους», κυρίως δια τουτου σκοπών να φωτισθώ και εγώ αυτος περί της πο-

ρείας των ιδεών, εις άς είχον ιδιαιτάτα προσκολληθθ και να φέρω εις άρμονίαν τα φυσικά μου αισθήματα προς τας ιδέας μου περί των πολιτικών δικαιωμάτων και περί της ηθικής. Αλλά και το έργον τουτο είναι και εις έμέ αυτον άκούη άποδείξις της ψυχικής μου άρεσιότητος, απλη παιδεία του εταστικού μου πνεύματος, μονομερές, εστιαρημένον του πρακτικού πνεύματος, ου είχον μάλιστα άνάγκην δια να επιτύχω των σκοπών μου. Η διαφώνα των ιδεών μου προς την πράξιν μου εγένετο ήδη μεγαλειτέρα και το χάσμα μεταξύ τουτων, άπερ έπρεπε να πληρωσθ, άλλα δεν ήουνάμην, εγένετο νυν μεγαλειέρον.

Και ο,τι έσπερα, αυτό άκριβώς και εθερίσα. Του βιβλίου μου τα αποτελέσματα ήσαν ως τα αποτελέσματα πάσης επείχευσεώς μου. Ουδείς με ένοει και δεν εύρισκον ουδέ ούς ανθρώπους εκ των συναναστροφώντων με, οτινες να μη μου υπεδείκνουν ότι το βιβλίον όλον εθεώρου ως μωρολογημα. Και προ όλιγου άκομη ανήρ επιφανής εκ των άγαπώντων με με Έλβετικήν οικιοτητα μοι ειπε: «Δεν έχει ούτω, Πεστολάτοσ, και αυτος τώρα αισθάνεσαι ότι τότε γράφων το βιβλίον δεν ήξευρες και συ καλώς, τι ήθελες.» Αλλ' αυτη ήτο μοιρα μου να παραγνωρίζωμαι και να υπολέγω άδικίας. Ηουνάμην να ωφελθώ εκ τουτου, άλλα δεν το έπραξα. Εις την συμφοράν μου άντετάξα χλεύην και μίσος προς τους ανθρώπους και έβλαψα αυτω το έργον μου κατά τας βάσεις του αυτάς, και έβλαψα ουτω άπειρος περισσότερον η όσον ήδύναντο να με βλαψώσι παντες οι άνθρωποι, οτινες με παρεγνώριζον εν τοιαυτη θέσει και με έχλεύαζον. Εν τουτοις εκ του σκοπού μου δεν άπεμακρύνθη. Αλλ' εζων τυφλώτιαν με φαντασίαν άχαλίνωτον και με καρδίαν δυσθυμον. Όσημέραι κατέπιπτον βαθύτερον, οίτι ήθελον να ευδοκιμήσθ το έρον φυτον της σωτηρίας των ανθρώπων εις βίβηλον τόπον.

Γέσπερ! Έγώ, όστις εις τας έρευνας μου ανεκήρυξα τας αξιώσεις επι παντός δικαιώματος πολιτικού ως καθαραις αξιώσεις της ζωώσεως εν έμοι φυσως και εθεώρησα δια τουτο αυτάς ως κάλυμα του μόνου, άπερ έχει δια τον άνθρωπον αξίαν, ως κάλυμα της ηθικής καθαρότητος, κατέπεσον μέχρι τοσούτου βαθμού, ώστε να προσώκο, επικρατουσθς της εξωτερικής βίας και των εσωτερικών παθών, ευλογίαν εκ των ξηρών λέξεων πολιτικής αληθείας και δικαιολογικών έννοιών εξαπλουμένην επί των ανθρώπων της εποχής μου, οτινες, ολιγίστων εξαίρουμένων, πανταχού εζων με κοινά αισθήματα, μεταχειρίζοντο την βίαν και ήτένισον περιπαθώς εις τας τραπέζας τας μεστας πλουσιών έδεσμάτων.

Και λευκανθείς την κόμην ήμην άκομη παιδίον, άλλα παιδίον τώρα βαθυτάτα συντετριμμένον. Και εν τη ζαλη των χρόνων τουτων έτεινον μεν εις τον σκοπόν του βίου μου, άλλα μονομερέστερον και πλημ-

μελίστερον ἢ ὅσον πρότερον εἶχον μέχρι τοῦδε πρά-
ξη. Νῦν ἐζήτουν ἀποκαλύπτων γενικῶς τὰς πηγὰς
τὰς παλαιὰς τῆς δυστυχίας τῶν πολιτῶν καὶ
μετὰ πάθους ἐκθέτων τὰ δίκαια αὐτῶν καὶ τοὺς
λόγους τούτων, ἐπιφελούμενος δὲ καὶ τὰ ἐξεγερθέντα
πνεύματα κατὰ τινῶν τοῦ λαοῦ παθημάτων, νὰ
τέμω ὁδὸν πρὸς τὸν σκοπὸν μου. Ἄλλ' ἀφ' οὗ αἱ
ἀλήθειαι, ἄς πρότερον ἐζήνεγκον, ἐθεωροῦντο παρὰ
τῶν ἀνθρώπων, οὓς εἶχον περίξ ἑμοῦ, ἀπλοῖ φθόγ-
γοι καὶ λέξεις, εὐδειμία ἀμφιβολία ὅτι αἱ νέαι μου
θεωρίαι περὶ τῶν πραγμάτων θὰ ἦσαν αὐτοῖς κα-
θαρὰ μωρία. Ἐν τῷ βορβόρῳ τῶν ἐθάπτισαν καὶ
τὴν ἀλήθειαν ταύτην, καὶ ἔμειναν οἱοί ἦσαν, καὶ
κατεφέροντο κατ' ἑμοῦ, ὅπερ ἐγὼ ὤφειλον νὰ προί-
δω, ἀλλὰ δὲν προείδον, διότι ὄνειρευόμενος τὰ σχέδιά
μου ἔζων εἰς τὰς νεφέλας καὶ οὐδεμία φιλαυτία μὲ
ἠνάγκαζε νὰ ἀνοίξω τοὺς ὀφθαλμούς μου διὰ νὰ
ἴδω τοὺς ἀνθρώπους μου. Καὶ δὲν μὲ ἠπάτων μόνον
οἱ πανοῦργοι, μὲ ἠπάτων καὶ αὐτοὶ οἱ βλάκες καὶ
πάντα, ὅσους μὲ ἐπλησίαζε καὶ ἔλεγε καλὴν τινα
λέξιν, ἐθεώρων καλὸν ἄνθρωπον. Καὶ ὅμως ἐγὼ
ἐγνώρισα τὸν λαὸν καὶ τὰ αἷτια τῆς βαρβαρότη-
τος αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐξευτελισμοῦ του, ὡς ἴσως οὐ-
δεὶς ἄλλος. Καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἀπολύτως οὐδὲν ἠ-
θελον ἢ νὰ ἄρω τὰ αἷτια ταῦτα καὶ νὰ παύσωσι
τὰ δεινὰ του. Καὶ οἱ ὄψιφανεῖς τῆς Ἑλβετίας ἀν-
δρες (novi homines), οἵτινες δὲν ἐπεζήτουν τοι-
αῦτα μικρὰ πράγματα, καὶ οἵτινες δὲν ἐγίνωσκον
τὸν λαόν, εὔρον φυσικὸν ὅτι ἐγὼ δὲν ἀρμύζω εἰς
αὐτούς. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, οἵτινες ἐν τῇ νέᾳ αὐτῶν
θέσει ὡς γυναῖκες ναυαγήσασαι ἐθεώρουν πᾶσαν
καλάμην ὡς ἰστόν, ἐφ' οὗ ἡ πολιτεία ἠδύνατο νὰ
φθάσῃ εἰς ἀσφαλῆ λιμένα, ἐθεώρουν ἐμὲ, ἐμὲ μόνον
ὡς καλάμην, πρὸς ἣν οὐδὲ γαλῆ ἠδύνατο νὰ ἐμπι-
στευθῇ. — Αὐτοί, χωρὶς νὰ γινώσκωσι τούτο καὶ
χωρὶς νὰ τὸ θέλωσι, μοὶ ἐποίησαν καλὸν μέγα, ὅσον
οὐδεὶς ἄλλος πρότερον μοὶ ἐποίησε. Αὐτοὶ μὲ ἔκα-
μον νὰ συνέλθω εἰς ἑμαυτόν, βλέπων δὲ τὸν κα-
ταποντισμὸν τοῦ πλοίου των, ὅπερ αὐτοὶ ἠθελον νὰ
διορθώσωσι, κατελήφθη ὑπὸ ἐκπλήξεως καὶ ἐπανε-
λαβον τὸν λόγον, ὃν εἶπον κατὰ τὰς πρώτας ἡ-
μέρας τῆς ταραχῆς των. «Θέλω νὰ γίνω διδάσκα-
λος.» Εἰς τούτο εὔρον ἐμπιστοσύνην. Καὶ ἔγινον διδά-
σκαλος καὶ ἐκτοτε ἀγωνίζομαι ἀγῶνα, ὅστις ὅσαι
καὶ ἀκουσίως μὲ ὠθεῖ νὰ πληρώσω τὰς ἐλλείψεις,
προέρχονται ἐκ τῆς ἀνικανότητός μου καὶ αἰτι-
νές εἶναι κωλύματα κατὰ τοῦ τελικοῦ σκοποῦ μου.

Φίλε μου! θὰ σὰς ἀποκαλύψω ἐν ὅλῃ τῇ ἐκτά-
σει μετὰ παρησίας πᾶν ὅ,τι ἐσκέφθη καὶ ἐπράξα
ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου καὶ ἐφεξῆς. Διὰ τοῦ
Λεγρᾶνδου προσεῖλκυσα τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ
Δεσπότην καὶ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν δημοτικὴν
ἐκπαιδευτικὴν καὶ ἀνέλαβον νὰ ἐφαρμόσω μέγα
ἐκπαιδευτικὸν σχέδιον ἐν Ἀργαῶ, ὅτε ἐκάθη ἡ
Στάντσα καὶ ὁ Λεγρᾶνδος μὲ παρεκάλεσε νὰ προ-
τιμῆσω τὸν τόπον τούτον τῆς συμφορᾶς ὡς τόπον τῆς

διαμονῆς μου. Μετέβην.—Καὶ εἰς τὰς ἀπωτάτας
τῶν ὁρέων χαράδρας θὰ μετέβην, ἵνα προσεγ-
γίσω εἰς τὸν σκοπὸν μου καὶ ἀληθῶς προσήγγισα
εἰς τούτον. Ἄλλὰ συλλογίσθητι τὴν θέσιν μου,
μόνος, ἐστερημένος ὄλων τῶν μέσων τῆς ἀνατρο-
φῆς, ἐγὼ μόνος καὶ ἐπιστάτης καὶ λογιστῆς καὶ
ὕπηρετης καὶ ὑπηρετρία ἐντὸς οἰκῆματος ἀτελοῦς,
ἐν τῷ μέσῳ ἀπαιδευσίας, ἀσθενειῶν καὶ νέων πραγ-
μάτων παντὸς εἶδους. Ὁ ἀριθμὸς τῶν παιδίων βαθ-
μηδὸν ἠξήθη μέχρι τῶν ὀγδοήκοντα, ἃ ἦσαν διαφό-
ρου ἡλικίας, καὶ τινα μὲν τούτων ἦσαν αὐθάδη, ἄλλα
δὲ τέκνα ἐπαιτῶν καὶ πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων ὅλα
ἐν ἰσάτῃ ἀμαθείᾳ. Καὶ ὅποια ἐργασία ἦτο,
αὐτὰ τὰ παιδία νὰ μορφωθῶσι, νὰ ἀναπτυχθῶσι,
ὅποια ἐργασία!

Εἶχον τὸ θάρρος νὰ ἀναλάβω τὴν ἐργασίαν
αὐτὴν καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐν τῷ μέσῳ τῶν παιδίων,
λέγων αὐτοῖς λέξεις, ἃς ταῦτα ἐπανελάμβανον.
Ὅστις εἶδε τὴν ἐργασίαν μου, ἐθαύμασε διὰ τὰ
ἀποτελέσματά της. Ὑπῆρξε μετέωρον, δὲν ἀρ-
νοῦμαι, ὅπερ φαίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ πάλιν
ἐξαφανίζεται. Οὐδεὶς ἐγίνωσκε τὴν οὐσίαν τῆς δι-
δασκαλίας ἐκείνης, οὐδ' ἐγὼ αὐτός. Ἦτο ἀποτέ-
λεσμα ἀπλῆς ψυχολογικῆς ιδέας, ἣν ἠσθανόμην,
ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην σαφῶς ἀκόμη νὰ γνωρίσω.

Ἐδῶ ἡ ἐπιστήμη, ἣν ἐζήτουν, ἔβαλε τὴν χει-
ρὰ της εἰς τὸν σφυγμὸν, — ἐξαισίον ἔργον. — Ἄνθρω-
πος ὑγιεῖς ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς δὲν θὰ ἐπεχειρεῖ
εἰς τούτο, ἀλλ' ἐγὼ εὐτυχῶς ἤμην τυφλός, ἄλλως
οὐδὲ ἐγὼ θὰ ἐπεχειροῦν εἰς τούτο. Ἀκριβῶς δὲν
ἐγίνωσκον τί ἐποίουν, ἀλλ' ἐγίνωσκον τί ἠθελον
καὶ τούτο ἦτο ἡ θάνατος ἢ πραγματοποίησις τοῦ
σκοποῦ μου.

Ἄλλὰ τὰ μόνά μέσα πρὸς τὸν σκοπὸν μου ἦσαν
τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀνάγκης, καθ' ἣς ἔπρεπε
νὰ ἀντιπαλαίσω ἕνεκα τῆς ἀθλιωτάτης θέσεως,
εἰς ἣν εἶχον καταστήσει.

Δὲν ἤξεύρω καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος οὐδὲ δύναμαι νὰ
ἐννοήσω πῶς ἐξῆλθον ἐκ τῶν δυσχερειῶν αὐτῶν.
Ἐπαίζον μὲ τὴν δυστυχίαν, περιεφρόνουν τὰς
δυσχερείας αὐτῆς, αἵτινες πρὸ ἑμοῦ ὑψούντο ὡς
ὄρη, καὶ ἀντέταξα εἰς ὅ,τι ἐφαίνετο φυσικῶς ἀδύ-
νατον τὸ κράτος τῆς θελήσεως, ἣτις δὲν ἔβλεπε τί
ἀμέσως θὰ ἠκολούθει οὐδὲ εἶδε εἰς τούτο σημα-
σίαν, ἀλλ' ἐναγκαλίζεται τὸ παρόν, ὡς νὰ ὑπῆρχε
αὐτὴ μόνη, καὶ ὡς ἂν αὐτὴ μόνη νὰ εἶναι ἡ ζωὴ
ἢ ὁ θάνατος.

Οὕτως εἰργαζόμενη ἐν Στάντση, μέχρις ὅτου ἡ
ἐλευσις τῶν Αὐστριακῶν κατέστρεψε τὸ ἔργον μου
καὶ τὰ αἰσθήματα, τὰ ὅποια τῶρα μὲ κατέθλιβον,
ἐνίσχυσαν τὰς φυσικάς μου δυνάμεις μέχρι τοῦ ση-
μείου, εἰς ὃ ἦσαν, ὅτε ἐγκατέλιπον τὴν Στάντσαν.
Μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτῆς δὲν ἤμην καὶ ἐγὼ ἀκόμη
καλῶς πεπεισμένος περὶ τῶν βάσεων τῆς πορείας
μου. Ἄλλὰ ζητῶν τὰ ἀδύνατα, εὔρον τὰ δυνατὰ,
ἄπερ ἐγὼ δὲν προέβλεπον καὶ εἰσδύσας εἰς τὰ ἀβα-

τα μέρη, εἰς ἃ οὐδεὶς ἐπὶ αἰῶνας ἦλθε, ἀνεκάλυ-
ψα ὅπισθεν τῶν θάμνων ἔγνη ποδῶν, τὰ ὅποια
μὲ ἔφερον εἰς τὴν λεωφόρον, ἣν ὠπάτως οὐδεὶς
ἐπὶ αἰῶνας εἶχε διέλθῃ.

Θὰ διηγηθῶ πῶς ταῦτα μὲ ἀκρίβειαν. Ἀφ' οὗ
ἤμην ἠναγκασμένος νὰ διδάσκω μόνος, ἀνευ οὐ-
δενὸς βοηθοῦ, τὰ παιδία, εὔρον τὴν τέχνην πῶς
δύναται τις νὰ διδάσκῃ πολλὰ παιδία συγχρόνως
— καὶ μὴ ἔχων οὐδὲν ἄλλο μέσον ἢ μόνον τὸ δι-
μυλεῖν αὐτοῖς μεγαλοφώνως, ἔφθασα εἰς τὴν σκέψιν
πῶς νὰ μανθάνωσι συνάμα νὰ ἰχνογραφῶσι, νὰ
γράφωσι καὶ νὰ ἐργάζωνται. Ὁ δὲ θόρυβος τοῦ
πλήθους τῶν παιδίων, τὰ ὅποια ἐπανελάμβανον,
ὅ,τι ἐγὼ ἔλεγον αὐτοῖς πρότερον, μὲ ἔκαμε νὰ κα-
ταφύγω κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν ρυθμικὴν ἀπαγγελ-
λίαν, ὃ δὲ ρυθμὸς ἠξήσῃ τὴν ἐντύπωσιν τῆς δι-
δασκαλίας. Ἡ ὀλοτελής ἀγνοία παντὸς πράγματος
μὲ ἠνάγκαζε νὰ ἐμμένω μακρὸν χρόνον εἰς τὰ
στοιχεῖα καὶ τούτο μὲ ἐδίδαξε ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ
δύναμις τοῦ ἀνθρώπου κρατύνεται, ὅταν γίνεται
κύριος τῶν πρώτων στοιχείων καὶ ὅτι τὸ συναίσθη-
μα τῆς κυριότητος ταύτης καὶ τελειότητος ἀσκή-
δύναμιν καὶ ἐν τῇ κατωτάτῃ βαθμίδι. Τῶρα ἐνό-
ησα τὴν σχέσιν τῶν στοιχείων ἐκάστου μαθήματος
πρὸς τὸ πλῆρες τούτου διάγραμμα, ὡς οὐδέποτε
ἄλλοτε, καὶ συνεπλήρωσα τὰ ἀναριθμητὰ χάσμα-
τα, ἄπερ κατ' ἀνάγκην γίνονται ἐκ τῆς συγχύσεως
καὶ τοῦ ἡμιτελοῦς τῶν στοιχείων τούτων ἐν πάσῃ
συνεχεῖ διδασκαλίᾳ γνώσεως, ὡς δὲν εἶχον ἄλλοτε
πράξῃ. Καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς προσοχῆς μου
εἰς τὴν συμπλήρωσιν ταύτην ὑπῆρξαν ἀνώτερα
πολύ τῶν προσδοκιῶν μου. Τυχῆως τὰ παιδία συν-
ησθάνθησαν τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις, ἃς οὐδέποτε
εἶχον γνωρίσει, καὶ ἰδιαίτερος ἐγεννήθη ἐν αὐ-
τοῖς γενικὸς πρὸς τὸ καλὸν καὶ πρὸς τὴν τάξιν
συναίσθημα. Ἐλαβον συνειδησιν ἑαυτῶν καὶ ὁ συν-
ῆθης σχολικὸς βίος ὁ ἀχαρὶς καὶ μισητός εἰς τὰ
παιδία ἐξηφανίσθη ὡς φάντασμα ἐκ τοῦ σχολείου
μου. Αὐτὰ τῶρα ἠθελον — ἠδύνατο — ἐνεκαρτέρου
— ἐτελείωνον καὶ ἐγέγων — ἡ διάθεσις των ἢ ψυ-
χικὴ δὲν ἦτο ἡ συνήθης διάθεσις τῶν σχολείων,
ἦτο διάθεσις ἐκ τοῦ ὕπνου ἐξεγερθειῶν ἀγνώστων
δυνάμεων, ἦτο συναίσθημα ἀνυψοῦν νοῦν καὶ
καρδίαν αὐτῶν πρὸς ἐκεῖνα τὰ πράγματα, πρὸς ἃ
ἠδύνατο νὰ δηγήσῃσι τοὺς παῖδας αἱ δυνάμεις
αὐταὶ καὶ πρὸς ἃ θὰ ὠδήγουν αὐτούς.

Παιδία ἐδίδασκον παιδία. Ἐδοκίμαζον, ἐπεχειροῦν
νὰ ἐκτελέσωσι, ὅ,τι ἔλεγον αὐτοῖς ὅτι ὀφείλουσαν νὰ
ποιήσωσι καὶ ἀνεύρισκον αὐτὰ πολλάκις μόνον τὰ
μέσα τῆς πραγματοποίησεως καὶ ἡ πολλαπλῶς αὐτῇ
ἀναπτυσσομένη αὐτενέργεια κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς
μαθήσεως συνετέλει πολὺ νὰ ἐξεγερθῇ καὶ νὰ ἐνι-
σχυθῇ ἢ πεποιθήσις ὅτι πᾶσα διδασκαλία ἀληθινή,
πᾶσα διδασκαλία μορφωτικὴ πρέπει νὰ μαιεῖται
ἐκ τῶν παιδίων καὶ νὰ γεννᾶται ἐν αὐτοῖς. Εἰς
τούτο μὲ ὠδήγησε μάλιστα ἡ ἀνάγκη. Ἐπειδὴ

δὲν εἶχον ἄλλους διδασκάλους, ἔθεσα μεταξὺ δύο
ἀφυῶν παιδίων ἀνά ἐν εὐφυῖς, ὅπερ περιέβαλε δι'
ἐκτέρως τῶν χειρῶν του ἐκάτερον τῶν παιδίων
καὶ ἔλεγε αὐτὸ πρότερον ὅ,τι ἤξευρε, αὐτὰ δὲ
ἠσκούοντο νὰ μεταλέγωσι ὅ,τι δὲν ἤξευρον. Ἐκά-
θησαν τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου ἀδελφικῶς ἀγα-
πώμενα. Χαρὰ καὶ συμπάθεια εὐφραίνει τὴν ψυχὴν
των καὶ ὁ ἐξεγερθεὶς αὐτῶν ἐκ τῆς ἀμοιβαίας συν-
αναστροφῆς ψυχικὸς βίος ἔφερον αὐτὰ πρὸς τὰ
ἐμπρός, καὶ μόνον διὰ τοιαύτης ἠνωμένης αὐτεμ-
ψυχώσεως ἠδύνατο πράγματι νὰ βαδίσουν ἐμπρός.

Ἄγαπητέ μου φίλε! Ἦκουσες τὸν θόρυβον τῆς
συγχρόνου ταύτης διδασκαλίας καὶ εἶδες ποῖον
θάρος καὶ ποῖαν χαρὰν διεγείρει. Εἰπέ σὺ τί συ-
νέβη εἰς σέ, ὅταν εἶδες τούτο; — Εἶδον τὰ δά-
κρυά σου καὶ ἐν τῷ στήθει μου ἐκόχλαζε ἡ ὀργή
μου κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἤθελε τολμήσῃ ἀκό-
μη νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ ἐξευγενισμὸς τοῦ λαοῦ εἶναι κά-
θαρὸν ὄνειρον.

Ὅχι, δὲν εἶναι ποσῶς ὄνειρον. Θέλω τὴν τέχνην
αὐτὴν νὰ ἀναθίσω εἰς τὰς χεῖρας τῆς μητρός, εἰς
τὰς χεῖρας τοῦ παιδιοῦ καὶ εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἀ-
θωότητος, καὶ πᾶς φαῦλος θὰ σιγήσῃ καὶ δὲν θὰ λέ-
γῃ πλέον ὅτι ὁ ἐξευγενισμὸς τοῦ λαοῦ εἶναι ὄνειρον.

Εὐγνωμονῶ σοι, θεέ μου, διὰ τὴν δυστυχίαν μου!
Ἄνευ δυστυχίας δὲν θὰ ἔλεγον τοὺς λόγους τούτους
καὶ δὲν θὰ ἔπαυον νὰ σιωπῶσι οἱ φαῦλοι.

Ἡ πεποίθησις μου τῶρα εἶναι πλήρης. Τοιαύ-
την ὅμως δὲν εἶχον ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ἐν Στάντση
εἶχον παιδία, ὧν αἱ δυνάμεις ἀβλαβεῖς μείνασαι ἐκ
τοῦ καμάτου ἀψυχολογήτου οἰκιακῆς καὶ σχολι-
κῆς ἀνατροφῆς ταχῆως ἀνεπτύσσοντο. Ἐκεῖ ἦσαν
ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ αὐτοὶ οἱ πτωχοὶ των ἐκεῖ ἦσαν
ὄλως διάφοροι παρὰ τοὺς πτωχοὺς τῶν πόλεων καὶ
παρὰ τοὺς ἀσθενικοὺς ἀνθρώπους τῶν σιτοφόρων
καὶ οἰνοφόρων χωρῶν. Εἶδον τὴν δύναμιν τῆς ἀν-
θρωπίνης φύσεως καὶ τὰς ιδιότητας αὐτῆς ἐμφα-
νισθείσας ἐν ὅλῃ τῇ ζωῇ αὐτῶν ποικιλίᾳ.

Ἡ προσβολὴ τῆς δυνάμεως ἦτο προσβολὴ κατὰ
τῆς ὑγιούς φύσεως, μεγίστη διαφορά ἐν συγχρίσει
πρὸς τὴν διαφθορὰν τῆς ἀπέλιπτος ἀτονίας καὶ
τῆς πλήρους ἀναπηρώσεως, ἣν ἐπάγουσι ἡ ἀθλιό-
της τῶν σχολείων καὶ ἡ ἀθλιότης τῆς τέχνης.

(ἀκολουθεῖ)

ΧΕΙΡΟΤΡΙΒΙΚΗ

ΗΤΟΙ ΣΧΟΛΙΚΗ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ

ὑπὸ Ἀριστοτέλους Α. Γραφειάδου

(συνέχεια ἰδ. προηγ. φύλλον).

Τοσαῦτα ὁ πρῶστος Ὑπουργὸς περὶ πρακτικῆς
ἐργασίας ἐν χώρᾳ ὁσημέραι καὶ βιομηχανικωτέρᾳ
ἀναδεικνυομένη.

Ὅσον ὁ ἄφορξ τὰ ἡμέτερα, φρονούμεν, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἔπρεπε νὰ μεριμνᾷ πλείοτερον περὶ ποιούτων ζητημάτων, ὅσον τὸ ἡμέτερον, διότι οὐδὲν που, τολμῶ εἰπεῖν, ἄλλο ἐν τοῖς ὁρώς πεπολιτισμένοις εἶνε τοσοῦτω ἑλλιπές, ὅσον ἄφορξ τὴν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον ἀσκησὶν καὶ τὴν βιομηχανίαν, ὅσον, δυστυχῶς, αὐτά.

Πάντες ὁμολογοῦμεν ὅτι οἱ ἰατροί, οἱ νομικοί, οἱ ἐπιστήμονες καὶ σοφοὶ καθόλου ὑπερπλεόνασσαν παρ' ἡμῖν ἀνάγκη ἄρα μεγίστη νὰ ὑπερπλεονάσωσι καὶ οἱ ἐργάται καὶ οἱ βιομηχάνοι, οὐ μὴν ἄλλὰ καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ σοφοὶ ἡμῶν ἀνάγκη νὰ μορφωθῶσι πως πρακτικώτερον. Ἀκούει τις εὐχαρίστως, ὅτι τινὲς τῶν παρ' ἡμῖν εὐαρίθμων, ἀληθῶν ὑπ' εὐφύτεραν τῆς λέξεως σημασίαν, ἐπιστημονῶν χειρίζονται μετὰ τῆς αὐτῆς ευκολίας τὴν οὐκάνην καὶ τὸν πρίονα καὶ τὴν σφύρα, μεθ' ἧς καὶ τὴν γλώσσαν καὶ τὸν κάλαμον καὶ τὴν ἀνατομικὴν μάχαιραν. Τοῦτο βεβαίως εἶνε εὐχαρίστον καὶ χρήσιμον· διότι, εἰ καὶ δὲν ἀναμένουσιν ἡμᾶς πάντας αἱ περιπέτειαι τοῦ Ῥοδινσάνος, ἡ πρακτικὴ ἐν τούτοις ἀσκήσις τῆς χειρὸς καὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ δὲν εἶνε ἡμῖν ὅλως περιττὴ καὶ ἐν αὐτῇ ἐτι ταύτη τῇ νοηροτάτῃ ἐν τῇ πόλει ἀπραξία. Ἐνέτυχόν ποτε ἀνδρὶ σοφῷ, δεινῷ περὶ τὴν τῶν ἀστέρων καταμέτρησιν καὶ περὶ τὴν ἑρμηνείαν παλαιῶν μυστηρίων· οὗτος ἀγοράσας ποτέ, τῷ συρμῷ ἐπιμενος, κομψότατα δίοπτρα, ἔμεινε κεχνηνός πρόφοβεροτάτου Γορδίου, μάλλον δ' εἰπεῖν κορδίου δεσμοῦ, με μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι ἐνταῦθα ὁ λόγος ἦτο οὐχὶ πλέον περὶ λύσεως, ἀλλὰ περὶ δέσεως τοῦ κορδονίου τῶν διόπτρων, οἱ τῶν σοφῶν καὶ τῶ ὄντι πατριωτικῶν παραδόσεων τοῦ μακαρίτου Φιλίππου Ἰωάννου μετ' ἐμοῦ ποτε ἀκροασάμενοι βεβ' ἰως ἐνθυμοῦνται εἰσέτι πόσα ἐνεκαρτέρησεν ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὑπὸ τὴν τυραννίαν τῶν καταράτων faux cols, ὧν ἄλλως τε βραχεῖαν, δυστυχῶς, ἐποίησατο χρῆσιν.

Ὁ Φοῖνιξ παρ' Ὀμήρῳ (I, 443), λέγει ὅτι ἐξεπαίδευσε τὸν Ἀχιλλεῖα ἀναδείξας αὐτόν:

Μύθων τε ρητῆρ' ἔμειναι, πρῆκτῆρά τε ἔργων.

Ὁ Ὀμηρικὸς οὗτος στίχος, ἐφαρμοζόμενος ἐπὶ τοῦ περὶ πρακτικῆς μαθητικῆς ἐργασίας ζητήματος τούτου, δηλοῖ σαφέστατα καὶ ἀκριβέστατα τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Ἡμεῖς μέχρι τούδε ἔχομεν καὶ προσπαθοῦμεν νὰ μορφώσωμεν ρητῆρας μόνον μύθων ἔχομεν ἐντελῶς παραλείπει νὰ καταστήσωμεν αὐτούς καὶ πρῆκτῆρας ἔργων, εἰ καὶ ἡ λέξις εἰς τὰ τοῦ πολέμου κυρίως ἔργα παρὰ τῷ ποιητῇ ἀναφέρεται, ἅτινα ἦσαν αἰεποτε τὸ κύριον μέλημα τῶν ἡρωικῶν χρόνων παντὸς λαοῦ. Ὁ πόλεμος ἦτο τὸ ἐπάγγελμα, ὡς εἰπεῖν, τῶν ἡμετέρων παλαιῶν ἡρώων, οὐχὶ βεβαίως ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀγρίου πόθου τοῦ αἵματος, καὶ κυρίως οὐχὶ ὑπὸ οὗτω περιωρισμένην τοιαύτην ἀναφορικὴν εἰς τοὺς ἡμετέρους, ὡς ὁ Βύρων χάριν τῆς ἐμμελείας τῆς ποιή-

τικῆς εἰκότος ἐποίησεν, ἀλλ' ὅν τρόπον καὶ τὴν σήμερον εἰς τινὰς κατ' ἐξοχὴν στρατιωτικὰς χώρας συμβαίνει.

Ὁφείλομεν ἄρα, τῷ ἐν τοῖς ἄνω ἀναγραφέντι Ὀμηρικῷ στίχῳ ἐπιόμενοι, ἵνα τῶν γένων ἡμῶν ἡ καθόλου ἀγωγή ἢ τελεία καὶ συμφωνὸς τῷ νεωτέρῳ πνεύματι, παρὰ τὸ μέχρι τούδε σχολεῖον τῶν μύθων νὰ θέσωμεν καὶ ἐν σχολεῖον τῶν ἔργων, ἔργων ἀναιμάκτων καὶ εἰρηνικῶν. Καὶ τοῦτο οὐχὶ ὑπερμέτρως εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀποβῶσι τὰ σχολεῖα καθαρῶς ἐπαγγελματικαὶ σχολαὶ — summa cuique — ἀλλὰ μετὰ τῆς φρονήσεως ἐκείνης τῆς ἐμπροσφύσεως κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ κατὰ τὴν μετὰ τὴν μετὰ ταῦτα πορείαν παντὸς κοινωφελούς ἔργου. Δέον νὰ προχωρῶμεν χωρὶς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ διαφύγῃ ἡμᾶς ὁ σκοπὸς τῶν τοιούτων σχολῶν. Αἱ ἐν αὐταῖς ἐργασίαι, δέον νὰ ὦσι συμφωνοὶ καὶ ἐν ἐφαρμογῇ πρὸς τὰ μαθήματα συνδῶσι τοῖς πόνοις τῆς μαθήσεως καὶ οἱ τῶν ἔργων πόνοι, συμμετρῶς ἔργοις, καὶ κατὰ τὴν Ἰσοκράτειον ἔκφρασιν «σπουδαίοις λόγοις» καὶ «συμμέτροις πόνοις»· τοῦτο μὲν γλῶσσα καὶ ὡς πεπαιδευμένα, τοῦτο δὲ ὄμματα καὶ χεῖρες τεχνικαί ἀφ' ἐνός τοῦ φιλοσόφου, ἀφ' ἑτέρου τοῦ φιλόπονον καὶ τοῦ φιλότεχνον.

Ὁ Dr. Götze, διευθιτῆς τοῦ ἐν Λειψία διαστήμον διδασκαλείου χειροτριβικῆς καὶ ἀκροσζηλωτῆς αὐτῆς, φίλος δ' ἀνὴρ, φρονεῖ, καὶ ἐν τῇ πράξει τοῦτο πάντοτε ἔθετο, ὅτι ὁ μαθητῆς, ὁ ὑπὸ τῶν οἰκείων αὐτοῦ προωρισμένος νὰ ἐκμάθῃ βιοποριστικόν τι ἐπάγγελμα, δέον νὰ ἀσκήται εἰς ἕτερον ἐν τῷ σχολεῖῳ ἔργον ἢ εἰς ἐκεῖνο, ὅπερ ἐν τῷ μέλλοντι θέλει ἀσπασθῆ π. χ. ὁ μέλλον βιβλιοδέτης δὲν πρέπει ἐν τῷ σχολεῖῳ νὰ ἀσκήται εἰς τὰς τοῦ χάρτου καὶ ἀεροχάρτου χειροτριβικὰς ἐργασίας, ἀλλ' εἰς ἕτερας· καὶ τοῦτο ἵνα μὴ βραδύτερον ἐμφυσιωθῇ ὑπὸ τοῦ τύφου ὅτι οὐδὲν πλέον παρὰ τῷ βιβλιοδέτῃ ὑπολείπεται αὐτῷ νὰ ἐκμάθῃ. Τὸ πρακτικὸν τοῦτο μέτρον τιμᾷ βεβαίως τὸ παρατηρητικὸν πνεῦμα τοῦ λαβόντος αὐτό, ἐπιλαθόμενον ἐν τούτοις νὰ σημειώσῃ, ἐάν αὕτη τῆρ ἢ ψυχολογικὴ παρατήρησις εἴνῃ τι ἐκ τῆς πείρας βεβαιωμένον ἢ ἀπλῶς ex priori ἐρρέθη. Τὸ πρᾶγμα δὲν φαίνεται ἡμῖν ἐν τούτοις τῶν ἐπικινδύνων. Τὸ καλῶς διωργανωμένον σχολεῖον δύναται καὶ ὀφείλει νὰ καταπολεμήσῃ κατὰ δυνάμιν πᾶσαν κακὴν τοῦ μαθητοῦ ροπήν, ἢ δὲ χειροτριβικὴν δὲν ἀβείβηται δὴ καὶ μέχρι τοῦ σημείου ἐπαγγελματικῆς φιλαυτίας.

Ἐν τούτοις καὶ μέχρι τοῦ σημείου τούτου θὰ ἦτο ἴσως ἐπιθυμητόν, ὅσον τοῦλάχιστον ἀφορξ τὰ ἡμέτερα.

Ἀναχωρεῖ τις τοῦ λιμένος· τὸ πέλαγος, ὁ οὐρανός, τὸ πᾶν προμηνύει αὐτῷ γλυκύτατον ἐν σταθερᾷ γαλήνῃ καὶ ἀμέριμον πλοῦν· ὁ τοῦ Αἰόλου ὄμως ἄσκος δύναται νὰ λυθῇ καὶ λυσώδεος ἄνεμοι νὰ ποιήσωσιν ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἀνάστατον τὸν οἶνοπα πόντον. Ἀναχωρεῖ τις ἐκ τοῦ λιμένος τῆς

ζωῆς ὁ οἶκος, ἡ κοινωνικὴ τάξις, ἡ γῶρα αὐτοῦ τὸ πᾶν προμηνύει αὐτῷ βιωτικὴν εὐπλοίαν. Ὡ, ἐάν μόνον ὁ βίος δὲν ὠμοιάζε τόσον τὸ ὑπουλον πέλαγος, ἐάν μόνον οἱ ἄγριοι ἄνεμοι δὲν ἦσαν τόσον πιστὴ εἰκὼν τῶν παθῶν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας! Ὅτι ὅμως ταῦτα μοιραίως ὁμοιάζουσι, βεβαίουσιν ἡμᾶς ἢ τε σκληρὰ πείρα καὶ ἅπαντες καθόλου τοῦ κόσμου οἱ ποιηταί. (ἀκολουθεῖ).

ΑΠΟΡΙΑΙ ἸΩΑΝΝΟΥ ΦΡΑΓΚΟΥ

Ὁ ἐν Ἀλατάταις τῆς Σμύρνης συνδραμητῆς τῆς «Ἐκπαιδεύσεως» κ. Ἰω. Φράγκος ζητεῖ παρ' ἡμῶν τὴν λύσιν ἀποριῶν τινῶν εἰς ἃς ἀπαντῶμεν διὰ τῆς «Ἐκπαιδεύσεως» ἵνα λάβωσι τῶν σπουδῶν τούτων ζητημάτων καὶ οἱ λοιποὶ δημοδιδάσκαλοι γνῶσιν.

Ἀπορία πρώτη. Ποῖον σύστημα εἶναι προτιμότερον, νὰ διδάσκουσιν οἱ διδάσκαλοι ἐν τῷ δημοτικῷ σχολεῖῳ ἐν τῇ τάξει του ἑκάστος τὰ μαθήματα πάντα, ἢ νὰ διδάσκῃ ἑκάστος τούτων εἰδικῶς ὀρισμένα μαθήματα ἐν ἀπάσῃ τῇ τάξει;

Τὸ ζήτημα τοῦτο ἀποβλέπει ἐκεῖνα τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ἐνθ' εἶναι πολλοὶ διδάσκαλοι διωρισμένοι. Καὶ ἐνταῦθα δύο πράγματα δύναται νὰ συμβῶσιν νὰ ἀναλάβῃ ἑκάστος τῶν διδασκάλων ἢ μίαν τάξιν διδασκῶν πάντα τὰ μαθήματα τῆς τάξεως του ἢ νὰ ἀναλάβῃ ἐν ἡ δύο μαθήματα εἰς πάσας τὰς τάξεις. Τὸ πρῶτον σύστημα καλούμεν σύστημα κατὰ τάξεις, τὸ δὲ δευτέρον σύστημα κατὰ μαθήματα ἢ κατ' εἰδικότητάς. Καὶ ζητεῖται ἤδη νὰ μαθῶμεν ποτέρον τῶν ζητημάτων τούτων εἶναι τὸ προτιμότερον; Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία οὐδεμία ὅτι ὅταν ὁ διδάσκαλος περιορίζηται εἰς ὀλίγα μαθήματα καὶ μελετῶν καὶ διδασκῶν ὅτι οὐν τῷ χρόνῳ θὰ τελειοποιήθῃ περισσότερο εἰς τὰ μαθήματα ταῦτα καὶ τελειότερος γινόμενος θὰ δύναται νὰ ὤρῃ καὶ περὶ ὅσους μαθητὰς, τοὺς ὁποίους ἐφαρμοζώσιν ἐν τοῖς σχολείοις τοῖς ἐχούσι πολλοὺς διδασκάλους τὸ σύστημα τῶν εἰδικότητων. Ἄλλ' ὁ λόγος οὗτος δύναται νὰ θεωρηθῇ σπουδαῖος μόνον εἰς ἀνωτέρα σχολεῖα, ὅπου ὄντως ὑπάρχουσι μαθήματα π. χ. τὰ μαθηματικά, τὰ γαλλικά, τὰ ὁποῖα δὲν δυνατοὶ πᾶς τις τῶν διδασκόντων μετ' ευκολίας νὰ διδάσκῃ καὶ ἀποτελεσματικῶς, ἀλλ' εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τοιοῦτος λόγος δὲν ὑπάρχει, διότι πᾶς τις διδάσκαλος γινώσκει τὰ μαθήματα πάντα, ὅσα ἔχει νὰ διδάξῃ, οὐδεμίαν δὲ ἀνάγκη ἀναφαίνεται εἰδικῶν καὶ ἀπὴρκετῶν σπουδῶν, ἀφ' οὗ ἐν τῷ δημοτικῷ σχολεῖῳ πρόκειται νὰ διδασκῶσι οἱ μαθηταὶ στοιχειώδεις γνῶσεις καὶ τὰς χρήσιμους εἰς πάν-

τα ἄνθρωπον. Ἀλλὰ πλὴν τοῦ λόγου τούτου ὅτι δὲν ἔχομεν ἐν τῷ δημοτικῷ σχολεῖῳ ἀνάγκη τῶν εἰδικότητων, ὑπάρχουσι καὶ θετικὸι λόγοι κατὰ τοῦ συστήματος τούτου οἱ ἐξῆς:

1. Ὅταν ὁ διδάσκαλος διδάσκῃ ἐν ἡ δύο μαθήματα εἰς πάσας τὰς τάξεις τοῦ σχολείου, τότε δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν γενικὴν πρόδον ἐκάστης τάξεως εἰς πάντα τὰ μαθήματα, αὐτὸς διδάσκει τὸ μάθημά του καὶ προσπαθεῖ νὰ κατανοῶσι τοῦτο οἱ μαθηταὶ του, τίνα δὲ πρόδον κάμνουσιν ὅμως οὗτοι εἰς τὰ ἄλλα μαθήματα, ἀδιαφορεῖ. Καὶ οὕτως ἐπέργεται χαλάρωσις τῆς πειθαρχίας καὶ βλάβη σπουδαία εἰς τὸ σχολεῖον.

Ἡ παρομοία «τὸ ἀνταμικὸν γαῖδουρί τρωγεὶ ὄλυκος» εἶνε πληρεστάτην ἐφαρμογὴν καὶ ἐνταῦθα.

2. Ὁ διδάσκαλος ὅταν δὲν εὐθυνηται διὰ τὴν κατάστασιν ὠρισμένης τάξεως, εὐκόλα ἀπουσιάζει ἐκ τοῦ σχολείου, ἐάν παρουσιασθῇ αὐτῷ κωλύμα τι ἐνθυμούμενος ὅτι οἱ μαθηταὶ μίαν ὥραν θὰ ἀργήσωσι, τὰς δὲ ἄλλας ὥρας θὰ ἀπασχοληθῶσι ὑπὸ τῶν ἄλλων εἰδικῶν διδασκάλων. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτο δὲν συμβαίνει ὅταν ὑπάρχουσι τακτικὸι διδάσκαλοι δι' ἐκάστην τάξιν, διότι γινώσκουσιν ὅτι ἡ ἀπουσία αὐτῶν συνεπάγεται τὴν ἀργίαν τῆς ὅλης τάξεως δι' ὅλης τῆς ἡμέρας.

3. Ὁ διδάσκαλος κατὰ τὸ σύστημα τῶν εἰδικότητων δὲν γινώσκει τι διδάσκουσιν οἱ ἄλλοι συναδελφοὶ του καὶ δὲν δύναται κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων νὰ συνδεῇ τὰς γνῶσεις καταλλήλως, ὅπερ ἴλιαν συντελεῖ καὶ πρὸς μονιμοποίησιν αὐτῶν καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς πνευματικῆς τῶν μαθητῶν δυνάμεως.

4. Ὅσω ὀλιγώτεροι οἱ μαθηταὶ, τοσοῦτω εὐκολώτερον δύναται ψυχικῶς νὰ διαγνώσῃ αὐτούς ὁ διδάσκαλος καὶ τοσοῦτω αποτελεσματικώτερον δύναται νὰ ἐπιδράσῃ εἰς τὴν διαπλάσιν αὐτῶν. Τὸ σύστημα ὅμως τῶν εἰδικότητων, καθ' ὃ ὁ διδάσκαλος διδάσκει πάσας τὰς τάξεις καθιστᾷ ἀνεπίκτον τὴν διαγνώσιν τῶν μαθητῶν καὶ δυσχεραίνει οὕτω τὴν διαπαιδαγώγησιν αὐτῶν καὶ διὰ τὸν λόγον τούτον εἶναι ἀπορριπτέον. Ἄν δὲ ὁ διδάσκαλος δὲν δύναται νὰ διδάξῃ μάθημα τι π. χ. μουσικὴν, τότε ἂς ζητηθῇ τὴν βοήθειαν ἐνός τῶν συναδελφῶν του, ἵνα μὴ στερῶνται οἱ μαθηταὶ τῆς μορφώσεως ἐν τῷ μαθηματι τούτῳ. Ἀλλὰ τοῦτο πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐξαιρέσις καὶ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐπιβαλλόμενον. Τὸ ἀρίστον εἶναι πᾶς διδάσκαλος νὰ δύναται νὰ διδάσκῃ πάντα τὰ μαθήματα.

Διὰ πάντας τοὺς ἀνωτέρω λόγους φρονούμεν ὅτι ἐν τῷ δημοτικῷ σχολεῖῳ πρέπει πᾶς διδάσκαλος νὰ ἐχῇ τὴν τάξιν του, καὶ ἐν ταύτῃ μόνῃ νὰ διδάσκῃ πάντα τὰ μαθήματα, ἀποκρούομεν δὲ ὡς βλαβερὸν τὸ σύστημα τῆς κατὰ εἰδικότητάς διδασκαλίας. (ἀκολουθεῖ)

ΦΩΝΗ ΠΟΝΟΥ

Ἄνῆρ τις ἐκ τῶν τὰ μάλιστα ἀγωνιζομένων περὶ τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ἐκπαίδευσως ἐπέστειλεν ἡμῖν τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον ἄρθρον, ὅπερ εὐχόμεθα νὰ ἐνστερνισθῶσι ἀρχοντες καὶ ἀρχόμενοι. Ἡ ὁσημέραι δεινουμένη κατάστασις τῶν δημοτικῶν σχολείων ἐξήγειρε πανταχοῦ τὴν ἀγανάκτησιν τῆς κοινωνίας καὶ εἶναι καιρὸς νομιζομένη βουλὴ τῆς Ἑλλάδος νὰ σκεφθῆ περὶ λήψεως μέτρων σφζόντων τὰ σχολεῖα

Εἶναι νομιζομένη καιρὸς ἡ Κυβέρνησις καὶ ἡ Βουλὴ νὰ βίψωσιν ἐν βλέμμα εἰς τὰ ἡμέτερα σχολεῖα, ἡ κατάστασις τῶν ὁποίων, ὡς κοινῶς ὁμολογεῖται, εἶναι ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν οἰκτρὰ ἐπὶ μεγίστη ζημίᾳ τῶν ὑφίστων συμφερόντων τοῦ ἔθνους καὶ τῆς κοινωνίας. Ποῖος εἶναι τόσον ἀνόητος, ὥστε νὰ μὴ γνωρίζῃ, ὅτι ὁ κύριος παράγων τῆς κοινωνικῆς καὶ ἔθνικῆς προόδου εἶναι τὰ καλὰ σχολεῖα καὶ ποῖος δυστυχῶς δύναται νὰ ἀρνηθῆ ὅτι ἡμεῖς ὄχι μόνον καλὰ σχολεῖα δὲν ἔχομεν, ὄχι μόνον πρὸς βελτίωσιν αὐτῶν προσηκόντως δὲν ἐργαζόμεθα, ἀλλ' ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐτι μάλλον αὐτὰ καταστρέφομεν; Ἀδιακόπως γίνεται λόγος περὶ τῆς κατωτέρας καὶ μέσης ἡμῶν ἐκπαίδευσως, συχνὰ αἰ ἐφημερίδες διαλαλοῦσι τὰ σοφὰ μέτρα, τὰ ὅποια τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας διὰ πολυμελῶν ἐπιτροπῶν σκέπτεται νὰ λάβῃ πρὸς βελτίωσιν τῆς δημοσίας ἡμῶν ἐκπαίδευσως, καὶ ὅμως δημοσίαν ἐκπαίδευσιν ἡ Ἑλλάς δὲν ἔχει, ἂν καὶ πολλὰ δι' αὐτὴν ἐξοδεύει. Αὐτὴ εἶναι ἡ λυπηρὰ ἀλήθεια, τὴν ὅποιαν δὲν ἐδυσκολεύθησαν νὰ ὁμολογήσωσι μετὰ παρρησίας ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς Ὑπουργοὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαίδευσως εἰλικρινεῖς, χωρὶς ὅμως νὰ νομίσωσι δυστυχῶς ὅτι εἶχον καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐργασθῶσι πρὸς βελτίωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων.

Γίνεται ἀδιακόπως λόγος περὶ τῆς παρ' ἡμῖν δημοτικῆς ἐκπαίδευσως καὶ ὅμως οὐδαμοῦ τῆς Ἑλλάδος δύναται τις νὰ εὔρη διδασκῆρια ἀνεκτὰ ἐκτὸς τῶν 4 ἢ 5, τὰ ὅποια ἤγειρε τοῦ Κυβερνήτου ἡ πρόνοια, ἐκτοτε δέ, ἐπὶ ἐξήκοντα δηλ. καὶ πλέον ἔτη τὸ ἀρμόδιον Ὑπουργεῖον δὲν ἠδυνήθη νὰ κάμῃ τίποτε ἄλλο, εἰμὴ νὰ δημοσιεύσῃ πρό τιμων μηνῶν ἐν Β. Διάταγμα, δι' οὗ ἐγκρίνονται διάφορα σχέδια δημοτικῶν σχολείων, τὰς εἰκόνας τῶν ὁποίων δύναται τις νὰ ἴδῃ εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως». Περὶ τῶν ἐπίπλων τῶν ἡμετέρων δημοτικῶν, κατὰ μεγαλύτερον δὲ λόγον περὶ τῶν διδασκτικῶν ὀργάνων εἶναι περιττὸν νὰ ὁμιλήσωμεν, ἀφ' οὗ εἶναι γνωστὸν, ὅτι εἰς πλείστα σχολεῖα δημοτικά τῆς Ἑλλάδος οἱ δυστυχεῖς μαθηταὶ κάθηται σταυροποδητὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους! Ὑπὸ περιστάσις τοσοῦτον δυσμενεῖς ἐπόμενον ἦτο καὶ τὸ ἔργον τῶν ἡμετέρων Διδασκαλείων νὰ ἐπισκιάσθῃ, ἀφ' οὗ μάλιστα οἱ νέοι δημοδιδάσκαλοι, ἔμειναν

ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπιβλέψεως καὶ ὀδηγίας, ἡ δὲ τύχη αὐτῶν ἀφέθη καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τὴν ἐκάστ τε ἰσχύουσαν πολιτικὴν, ἥτις σκαιῶς καὶ ἀπανθρώπως πρὸς αὐτοὺς φερομένη, ὄχι μόνον ἐκσφενδονεῖ ζεῖ αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ ἄλλο, ἀλλὰ πολλάκις ἄνευ οὐδενὸς λόγου καὶ αὐτὸν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον τοὺς ἀφαιρεῖ.

Ἄνάλογος πρὸς τὴν ἐλσεινὴν καὶ ὄντως ἀξιοθρήνητον ταύτην κατάστασιν τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσως εἶναι καὶ ἡ τῆς μέσης. Ἡ τύχη τῶν καθηγητῶν τῶν Γυμνασίων εἶναι ἐντελῶς ὁμοία πρὸς τὴν τῶν δημοδιδασκάλων, ἡ δὲ εἰς αὐτοὺς ἀσκουμένη πίσις τῆς πολιτικῆς καὶ τοῦ ἀρμόδιου Ὑπουργείου αἰ ἀπερίσκεπτοι διαταγαὶ ἐπηύξησαν τὸ κακὸν καὶ ἔφερον τὰ σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαίδευσως εἰς ἐντελῆ ἀποσύρθεσις. Εἶναι καιρὸς νὰ σταματήσωμεν, δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ καταστρέψωμεν τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους. Ἡ κατάστασις αὕτη δὲν πρέπει νὰ παραταθῆ, ἡ δὲ περαιτέρω ἀδιαφορία διὰ τὰ σχολεῖα τοῦ ἔθνους ἀποβαίνει καθαρὰ προδοσία. Ἡ Κυβέρνησις καὶ ἡ Βουλὴ ὀφείλουσι νὰ ἐπιστήσωσι τὴν προσοχὴν των ἐπὶ τοῦ σπουδαιωτάτου τούτου ζητήματος καὶ νὰ προβῶσιν ἄνευ ἀναβολῆς εἰς μέτρα σοβαρά, πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς τοσοῦτον παραμεληθείσης ἐκπαίδευσως τοῦ ἔθνους. Τοῦτο ἐπιβάλλει οὐχὶ τὸ πολιτικὸν συμφέρον τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου κόμματος, ἀλλ' αὕτη ἡ φιλοπατρία πάντων ἐν γένει τῶν διεπόντων τὰς τύχας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, πρὸς οὗς καὶ ἀπευθυνομεν τὰς γραμμάς ταύτας.

ΔΙΑΦΟΡΑ

— Αἱ γνώμαι τῶν κ.κ. κριτῶν περὶ τῶν βιβλίων τῆς δημοτικῆς καὶ μέσης ἐκπαίδευσως ἤρξαντο ἐκδιδόμεναι ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως». Πρῶτη δὲ ἐδημοσιεύθη ἡ ἐκθεσις περὶ τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἥτις εἰς 32 σελίδας περιλαμβάνει τὴν κρίσιν 19 βιβλίων.

Δὲν ἀποκρύπτομεν δὲ ὅτι ἐπεθυμοῦμεν νὰ ἐβλέπομεν τὴν ἐκθεσιν ταύτην μάλλον ἐκτενῆ, νὰ μὴ ἐσιωπῶντο δὲ οἱ σπουδαῖοι λόγοι, δι' οὗς ἄλλα μὲν τῶν βιβλίων ἀπερρίφθησαν, ἄλλα δ' ἐνεκρίθησαν. Οἱ ἐκτιθέμενοι λόγοι ὑπὲρ τῶν ἐγκριθέντων μάλιστα βιβλίων δὲν φαίνονται ἐπαρκῶς δικαιολογούντες τὴν κρίσιν ταύτην. Συντομωτάτη δὲ εἶναι ἡ περὶ τῶν ἀλφαβηταρίων ἐκθεσις, ἥτις ὄφειλε πλατύτερον νὰ ἀναπτύξῃ τοὺς λόγους, δι' οὗς προτιμᾶ τὴν μέθοδον τῆς ἀναγνώσεως, ἣν προὔτιμησε. Κακίζοντες δὲ τὴν ἐκθεσιν καθόλου διὰ τὸ σύντομον αὐτῆς, ὀφείλομεν βρῆτως νὰ κάμωμεν ἐξαίρεσιν τῆς ἐκθέσεως τῶν βιβλίων τῆς Γ'. τᾶξως, ἥτις διὰ μακρῶν ἐλέγχουσα αὐτὰ οὐ μόνον κατὰ τὸ ποῖόν τῶν ἀναγνωσμάτων ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ἀποβαίνει λίαν διδασκτικὴ εἰς τοὺς ἐλεγχόμενους. Τὴν ἐκθεσιν ταύτην θὰ ἀναδημοσιεύσωμεν πρῶτον.